

Robert Vannoy, Historia ya Agano la Kale, Hotuba ya 4

Mfuatano wa Matukio ya Mapema, Uumbaji (Mwa. 1:1-2:3)

4. Hesabu Zilizoingizwa Katika Nasaba Hizi zinaweza Kutoa

Ishara ya Kuwa na Umuhimu wa Mfuatano wa Matukio Lakini Katika Uhalisia Hazina Uhusiano na Mfuatano wa Matukio

Tulikuwa tukiangalia mapendekezo yaliyotengenezwa na William Henry Green, BB Warfield katika majadiliano yao katika makala mbili zilizotajwa katika saa ya mwisho ya darasa. Sasa nimekupa muhtasari wa makala zao katika mapendekezo manne, ya mwisho ambayo yalikuwa, "nambari zilizoingizwa katika nasaba hizi zinaweza kutoa hisia ya kuwa na umuhimu wa mpangilio wa matukio lakini kwa kweli hazina uhusiano wowote na mpangilio wa matukio. Zinatumiwa tu kuonyesha muda wa maisha, na umri ambao kuzaa mtoto kulianza."

5. Ukijumlisha Miaka katika Mwanzo 11 Ukiitumia kwa Madhumuni ya Mfuatano wa

Nyakati basi Shemu Angekuwa Bado Anaishi Wakati wa Ibrahimu na Gharika kwa Ibrahimu ingekuwa Miaka 292.

Kwa hivyo kuanzia hapo tuendeleo na 5. "Ukijumlisha miaka, katika Mwanzo 11 ukiitumia kwa madhumuni ya mpangilio wa nyakati, basi Shemu bado angekuwa akiishi wakati wa Ibrahimu, na kuanzia gharika hadi Ibrahimu ingekuwa miaka 292." Kwa maneno mengine, ukiitumia nasaba ya Mwanzo 11 kwa madhumuni ya mpangilio wa nyakati na kuandika orodha ya nasaba kwa mtindo huu, huyu hapa Shemu. Kisha Shemu huzaa mwana ukijumlisha hivi, kwa vipindi vya muda, na ukijumlisha hivyo unapata miaka 292. Sasa hilo linaonekana kuwa haliwezekani kutokana na rekodi ya Biblia kufanya kazi hivi ukiitumia nasaba kwa mpangilio usio na pengo ambao mara nyingi ulifanywa kuanzia Nuhu hadi Ibrahimu. Tungeanza hapa na Shemu baada ya gharika, miaka 2 baada ya

gharika. Shemu huzaa Arfaksadi ambaye tulimjadili katika saa ya mwisho ya darasa. Kwa hivyo, unachukua 2 kisha ongeza 35, 30, 34, 30, 38 na unaipunguza . Una viungo kumi hapo; Jumla hiyo ingefikia hatua ambayo Ibrahimu alizaliwa miaka 292 baadaye. Sasa, miaka hii 1656 ni kwa dhana kwamba una nyuma ya Mwanzo 5 kuanzia Adamu hadi Nuhu. Kisha unaipunguza kutoka hapo na ingekuwa miaka 292 tu kutoka gharika hadi Ibrahimu.

Sasa, tafakari kidogo kuhusu nyenzo za kibiblia kuhusu Ibrahimu, ametoka Uru wa Wakaldayo, kutoka katika historia ya kipagani na kuambiwa aende Harani hatimaye akaambiwa ashuke hadi nchi ya Kanaani. Biblia haitoi dalili yoyote ya wengine kutoka kwenye safina waliokuwa bado hai. Kwa msingi huu, Nuhu angekuwa hai hadi wakati wa Ibrahimu kwa sababu Nuhu aliishi miaka 350 baada ya gharika na Shemu mwenyewe, mwana wa Nuhu, angeishi zaidi ya Ibrahimu. Kwa kuwa Ibrahimu alikuwa na umri wa miaka 175 alipokufa. Shemu alimzaa Arfaksadi miaka miwili baada ya gharika na akaishi kwa miaka 500 zaidi ya hapo. Na karibu kila mmoja wa watu hawa, kwa kweli kila mmoja wao angekuwa hai wakati wa maisha ya Ibrahimu ikiwa unatumia viungo hivyo vyote hadi mwisho. Hatupati dalili yoyote katika Biblia kwamba hiyo ndiyo ilikuwa picha wakati wa wakati wa Ibrahimu.

6. Miaka 290 Kabla ya Ibrahimu ambaye alikuwa yapata mwaka 2000 KK
Hakuna Ushahidi
wa Gharika huko Mesopotamia

Nitaenda mbali zaidi. Tatizo linalofuata ni miaka 290 kabla ya wakati wa Ibrahimu ambaye alikuwa takriban mwaka 2000 KK; hakuna ushahidi wa mafuriko huko Mesopotamia ya kiwango kilichoonyeshwa na simulizi ya mafuriko ya Mwanzo. Tumegundua katika makazi ya vijiji huko Mesopotamia, katika miji, ustaarabu, kwa tabaka zinazofuatana ambazo zinaweza kufuatiliwa nyuma na hakuna dalili ya kukatizwa kwa mafuriko. Kuna mabaki ya mafuriko

lakini ni vitu vidogo vya ndani. Wakati mmoja hapa na wakati mwingine mahali pengine. Hakuna aina yoyote ya mafuriko ya jumla yaliyoathiri ustaarabu wote ndani ya miaka 290 lakini hata kabla ya hapo. Lakini jambo la msingi ni kwamba ukirudi nyuma una ustaarabu ulioimarika vyema kufikia mwaka 3000 KK huko Mesopotamia na unaweza kufuatilia maendeleo mfululizo ya ustaarabu huo bila kukatizwa . Vivyo hivyo huko Misri, Misri inaweza kufuatiliwa nyuma katika ustaarabu wao hata zaidi ya mwaka 3000 KK, kwa kweli mwaka 4000 KK au zaidi. Lakini hakuna dalili ya kukatizwa kwa mafuriko. Huna muda kama unataka kuweka mafuriko hayo katika aina hiyo ya kipindi cha kihistoria. Miaka 292 kati ya Nuhu na Ibrahimu, huna chochote kilichopita yapata mwaka 2300 KK.

Warfield anasema, ukurasa wa 247 wa "nasaba mbili lakini hasa hii ya mwisho kuna mpangilio wa ulinganifu katika vikundi vya viungo kumi vyote kumi Mwanzo 5 na Mwanzo 11 ni ishara ya mgandamizo wao. Na kwa yote tunayojua badala ya vizazi ishirini na miaka 2000 kupima muda kati ya uumbaji na kuzaliwa kwa Ibrahimu, vizazi 200 na kitu kama miaka 20,000 au hata vizazi 2,000 na kitu kama miaka 200,000 huenda viliingilia kati." Sasa hajaribu kuweka tarehe, kwa kweli Warfield anafikiria kweli kuhusu ukale wa baadhi ya mambo haya ni mbali kidogo kuliko watu wengine wanavyofanya. Lakini anachoanzisha ni kanuni kwamba huwezi kuweka hilo kutoka kwa taarifa za kibiblia. Huwezi kutaja vizuri ilikuwa katika hali hii au inaweza tu kwenda kwenye kikomo hiki na haikuweza kwenda kwenye kikomo hicho. Yote yalikuwa ya kubahatisha kwa sababu ya asili ya nyenzo unayofanyia kazi. Biblia haitupi data ya kuweka tarehe ama kwenye matukio ya uumbaji au gharika. Hizo ndizo hoja mbili, ambazo ndizo hoja muhimu.

Hitimisho la Warfield – Data ya Maandiko Yanatuacha Bila Mwongozo Kabisa
Katika Kukadiria Wakati Uliopita Kuanzia Uumbaji hadi Gharika

Kwa hivyo anasema, "kwa neno moja data ya kimaandiko itatuacha bila mwongozo wowote katika kukadiria wakati uliopita kati ya kuumbwa kwa ulimwengu na gharika na kati ya gharika na maisha ya Ibrahimu. Kwa kadiri madai ya kimaandiko yanavyohusika, tunaweza kudhani urefu wowote wa muda umeingilia kati ya matukio haya, ambayo yanaweza kuwa ya busara." Hiyo ni kauli muhimu, na nadhani hiyo ndiyo kiini cha suala. Kwa kadiri Maandiko yanavyohusika, tunaweza kudhani urefu wowote wa muda umeingilia kati ya matukio haya, ambayo yanaweza kuwa ya busara. Kwa maneno mengine, ikiwa unataka kuanzisha tarehe ya uumbaji, ikiwa unataka kuanzisha tarehe ya gharika, itabidi ufanye hivyo kwa data nyingine isipokuwa data ya kibiblia. Chochote ambacho data nyingine inaweza kupendekeza hiyo ni ushahidi kwamba lazima uendelee. Sio suala la kitheolojia, sio tatizo la tafsiri ya kibiblia, kwa sababu nyenzo za kibiblia hazilishughulikii. Ni ikiwa tu utalazimisha nyenzo hii ya nasaba katika kusudi la mpangilio wa matukio ndipo unaweza kuwa na Maandiko yanayoshughulikia suala hili. Kwa kuwa haifanyi hivyo, basi lazima utatue tatizo kwa data ya ziada ya kibiblia, chochote kile.

Bila shaka, nina uhakika unafahamu unapoingia katika swali unawapata watu wachanga wa dunia na watu wa dunia ya kale ambao hauzungumzii sana tarehe ya asili ya mwanadamu, bali tarehe ya uumbaji. Ni wakati gani ambapo mwanadamu alionekana duniani ikilinganishwa na wakati dunia ilipoumbwa ni swali lingine kabisa. Lakini watu wachanga wa dunia na watu wa dunia ya kale wanabishana na kuingia katika jiolojia ya mafuriko dhidi ya majaribio ya kitamaduni zaidi ya kutafsiri tabaka za kijiolojia za dunia na aina za vipindi vinavyohusika katika hilo. Nadhani mjadala huo ni halali lakini lazima ufanyike kwa sifa zake. Sio swali la kitheolojia au swali la ufafanuzi. Tutarudi kwenye hilo baadaye kidogo. Kwa hoja hii nadhani kwamba kile Warfield na Green wanachoniambia ndicho muhimu. Maswali haya ya tarehe ya uumbaji na tarehe ya mafuriko si masuala ya kitheolojia. Hayawezi kutatuliwa kwa data ya kibiblia.

Kwa hivyo, ni swali lililo wazi. Kwa sababu ni swali lililo wazi, nadhani tunahitaji kuwa waangalifu sana kuhusu kufanya mtazamo wa mtu kuhusu tarehe za uumbaji au tarehe za gharika kuwa aina fulani ya mtihani wa imani ya kweli au uaminifu wa kibiblia. Maandiko hayashughulikii hilo; kwa hivyo, si swali la kitheolojia.

7. Gharika ya Ulimwenguni?

Nina mwelekeo wa kusema kwamba Mwanzo 6 na 9 zinawasilisha gharika ya dunia nzima lakini sielekei kuhitimisha kwamba dunia yote ilifunikwa kwa sababu hapo unaingia kwenye hoja ya maana ya neno "yote". Je, ni "yote" ndani ya mfumo wa marejeleo uliowekwa mipaka? Tutaangalia baadhi ya maandiko yatakayofuata hayo kwa sababu kuna sehemu zingine zinazosema wakati Yusufu alipokuwa akitoa chakula kwa Misri, inasema kwamba "mataifa yote ya dunia yalimjia kwa ajili ya chakula." Hiyo ndiyo aina ile ile ya maneno inayotumika na gharika. Sasa je, tungesema kulikuwa na watu kutoka China kununua chakula kutoka kwa Yusufu? Sidhani hivyo. Nadhani ni nchi zote zilizo katika eneo la mashariki mwa Mediterania. Kwa hivyo nadhani lazima uwe mwangalifu unachotegemea hoja ya gharika ya dunia nzima. Tutajadili hilo baadaye.

Kama kulikuwa na gharika ya dunia nzima, basi nadhani swali linalofuata ni kusema kijiolojia, ushahidi wake uko wapi katika tabaka? Siwezi kukuambia hilo. Sijawahi kuona mtu yeyote akizungumzia ushahidi wa kijiolojia kwa hilo zaidi ya wanajiolojia wa mafuriko, kama Whitcomb na Morris, wakidai watetezi wake maarufu zaidi wa wale wanaosema ukoko mzima wa dunia pamoja na tabaka zote unapaswa kuelezewa na gharika ya mwaka mmoja. Kisha kuna swali kama hilo ni hoja ya kushawishi. Tena hilo ni jambo la kisayansi si la kibiblia tena. Hakuna kitu katika Mwanzo 6-9 kinachozungumzia jiolojia ya mafuriko. Kwa hivyo basi, unapobishana kwamba sio suala la kitheolojia na suala hilo ni hoja kati ya wanajiolojia na jinsi wanavyotafsiri tabaka, jinsi zilivyowekwa, ni ushahidi

gani unaounga mkono hitimisho hilo, na ni hitimisho gani mtu anaweza kupata kutokana na ushahidi huo; ni swali la kuhojiwa. Tutarudi kwenye hilo, sitajadili hilo kwa undani wowote kwa sababu mimi si mtaalamu wa jiolojia. Hapo ndipo unapojikuta katika mikono ya wataalamu. Lakini nimesoma baadhi ya nyenzo hizo na nina mwelekeo wa kufikiria jiolojia ya mafuriko ina udhaifu na haeleweki kabisa. Ushahidi uko wapi? Ninamaanisha kwamba labda imerudi nyuma na labda ushahidi umepotea kwa muda kutokana na mmomonyoko na mambo mbalimbali ambayo hatuna. Ingawa hatuwezi kuelekeza kwenye tabaka na kusema haya hapa mafuriko; hilo halimaanishi, angalau kwangu, kwamba hakukuwa na mafuriko. Nadhani yalikuwepo kwa msingi wa Maandiko.

Ningekubaliana na kauli hii ya mwisho ya Warfield ya "tunaweza kudhani muda wowote wa kuingilia kati ambao unaweza kuonekana kuwa wa busara." Kwa hivyo ushahidi wowote uliopo ambao unaweza kutolewa kisayansi kushughulikia suala hilo ni halali mradi tu unategemea msingi mzuri. Kwa hivyo, Biblia haishughulikii suala hilo na hitimisho lolote utakalotoa litalazimika kutegemea ushahidi wa nje ya Biblia. Unaweza kuchukua ushahidi huo popote unapokuongoza.

8. Je, Dunia ya Kale inaona Nadharia ya Mageuzi Kuwa Wazi? **Maoni ya Mwanafunzi** : Je, huo si ufunguzi wa nadharia ya mageuzi au asili?

Jibu la Vannoy : Sidhani hivyo, nadhani kwamba dhana mara nyingi imekuwa kwamba ukiruhusu muda mrefu sababu ya kufanya hivyo ni kuwakubali wanamageuzi. Nadhani wengine hubadilisha jambo hilo na kusema kwamba hakukuwa na vipindi virefu vya muda vinavyohibitisha kwamba nadharia ya mageuzi ilishindwa. Lakini, kwa upande mwingine, huwezi kusema, kwa sababu tu kuna vipindi virefu vya muda haimaanishi kwamba lazima ukubali mageuzi. Sikubali mageuzi na kuna wengine wengi ambao bado hawakubali vipindi virefu vya muda kwa uwepo wa mwanadamu duniani lakini wanakataa nadharia ya

mageuzi.

Maoni ya mwanafunzi : Kwa namna fulani, unawapa sababu za hoja.

Jibu la Vannoy : Hilo ni jambo moja tu: wakati. Lakini si jambo pekee. Kuna mambo mengine mengi ambayo yanapaswa kufanya kazi pamoja.

Maoni ya Mwanafunzi : Je, nasaba hii ni ya kipekee, kwa hiyo namaanisha inalinganishwaje na zingine kutoka kipindi hiki? Je, wasomaji wangeelewa kuwa hii ina mapengo?

9. Jibu la Vannoy: Usiseme zaidi au kidogo kuliko Maandiko Matakatiifu

Jibu la Vannoy : Nadhani unaweza kusema hivyo, tazama hadi ugunduzi wa kisayansi ulipoanza kuchunguza vitu kama tabaka duniani na kupata mawazo kuhusu wakati na, bila shaka, nadharia ya mageuzi ilipoibuka, hadi maswali hayo yote yalipoibuka hakuna mtu aliyewahi kuzingatia mambo haya kwa kiasi hicho. Kwa maneno mengine, data ya kisayansi na mimi sijumuishi mageuzi lakini data ya kisayansi imewalazimisha watu kuangalia kwa karibu nyenzo za kibiblia na kutafakari zaidi juu yake na nadhani hiyo imekuwa sababu ya kuelewa kwamba hii haimaanishi lazima kuwa mpangilio usio na pengo. Hutaki sayansi itawale Maandiko kwa njia isiyo na msingi lakini kwa upande mwingine, maendeleo ya kisayansi yanaweza kuwa motisha ya kuangalia Maandiko kwa karibu na kuona hasa yanasema nini. Unapoangalia Maandiko basi lazima uwe mwangalifu usifanye yaseme zaidi au kidogo kuliko yanavyosema. Haupaswi kusoma mambo ndani yake na kufanya mawazo ambayo si sahihi.

Hebu tuangalie kile kinachosema kweli. Na unapoangalia istilahi inayotumika, "mwana," "dubu" na "kuzaa" na unapoangalia nasaba zingine na kuona tabia ya jumla ya nasaba za kibiblia, unaona imeundwa kufuatilia mstari wa ukoo. Kwa hivyo, mhusika mkuu ni mgandamizo sio orodha kamili au kamili, basi nadhani hiyo ni hitimisho la kawaida. Hatuhitaji kulazimisha nasaba hizi kuwa viungo kumi tu. Kwa kweli nadhani una orodha za wafalme huko Babeli ambazo

zingekuwa baadaye sana kuliko hii. Lakini kwa kadiri ninavyojua, nia ya mstari wa ukoo ni kitu cha kipekee cha kibiblia katika kipindi hiki cha wakati. B. Mambo

Machache ya Ziada ya Kuzingatia: Tamaduni za Wamisri na Wamesopotamia Kurudi 3000-5000 KK B. kwenye karatasi yako ni, "Mambo machache ya ziada ya kuzingatia." Baadhi ya haya tayari tumeyagusia. Lakini kwanza, kwa ajili ya hoja tu, ukichukua tarehe ya jadi ya uumbaji inayotokana na kutumia nasaba hizi kwa madhumuni ya mpangilio wa matukio karibu 4000 KK kuna mgogoro kwa kuwa tunajua kwamba kulikuwa na ustaarabu ulioendelea huko Misri na Mesopotamia mnamo 3000 KK. Kutoka kwa ustaarabu huu, mnamo 3000, unajua kwamba mafuriko na mkanganyiko wa lugha kwenye mnara wa Babeli lazima vilitokea kabla ya hapo kwa sababu hakukuwa na usawa wowote wa lugha katika tamaduni hizo za Mesopotamia au tamaduni za Misri. Kwa hivyo yote yaliyopaswa kutokea baada ya mafuriko na mkanganyiko wa lugha kwenye Mnara wa Babeli lazima yalitokea kabla ya hapo. Kisha ukichukua mpangilio wa matukio na chati isiyo na pengo, ya Mwanzo 5, kitu kile kile tulichofanya na Mwanzo 11 dakika moja iliyopita, kuanzia Adamu hadi Nuhu na ukapunguza hilo, hadi uumbaji kwa 0, basi utafikia gharika kwa 1656. Kwa hivyo ikiwa una miaka 3000 hapa, na kwa 1656 tayari uko kwenye gharika na sasa ni 4656 kwa hivyo tayari huna muda wa kutosha. Nimetumia takwimu za kihafidhina zaidi zinazowezekana. Kwa hivyo hakuna njia yoyote ya kuiunganisha. Sasa je, unahitimisha kwamba kuna mgongano kati ya Maandiko na maarifa ya kihistoria? Sidhani hivyo. Kulikuwa na makazi ya vijiji huko Mesopotamia mapema kama 5000 KK na Yeriko inaanzia 8000 KK. Hakuna ushahidi wa gharika iliyoingilia kati. Hitimisho ni nini, sio kwamba kuna mgongano kati ya sayansi na Maandiko lakini kwamba hii sio njia sahihi ya kutumia nasaba hizi. Hazikusudiwi kutumika kama mpangilio wa matukio.

1. Majaribio ya Awali Yasiyotosha ya Kuoanisha Biblia na Sayansi ya Jiolojia

Sasa nyuma mwishoni mwa miaka ya 1800 watu walikabiliwa na tatizo hili mwanzoni, kwa njia za kuvutia, kitabu hiki, ni kitabu kinachopinga sana Ukristo kinachoitwa *Historia ya Vita vya Sayansi na Theolojia na Ukristo* cha Andrew Dixon White. Anafupisha hapa njia zote ambazo sayansi na Biblia ziligongana na bila shaka, anaamini kama mwanasayansi anayefikiri amethibitisha Biblia kuwa haitegemewi. Lakini anajadili jambo hili la mpangilio wa nyakati kwenye ukurasa wa 201 wa kitabu chake, *Historia ya Vita vya Sayansi na Theolojia na Ukristo*. Anasema, "Ikawa dhahiri kwamba mfumo wowote wa mpangilio wa matukio wa Maandiko ulipitishwa, Misri ilikuwa mbegu ya ustaarabu uliostawi katika kipindi kabla ya gharika ya Nuhu, na kwamba hakuna gharika kama hiyo iliyokatiza. Ilikuwa wazi haraka kwamba ustaarabu wa Misri ulianza mapema kuliko wakati uliowekwa kwa ajili ya uumbaji wa mwanadamu, hata kulingana na wanahistoria watakatifu walio huru zaidi." Tazama hilo lilikuwa likifanya kazi kwenye aina ya zamani ya mfumo wa mpangilio wa matukio kwa kutumia nasaba hizi kwa mpangilio wa matukio na watu wakaanza kufahamu hilo.

Naam, walifanya nini nayo? Anatoa mfano mmoja wa kuvutia. Kwenye ukurasa wa 232 anasema, kwamba "Bw. Southhall akionyesha ustadi mkubwa katika kujifunza katika kitabu chake kilichochapishwa mwaka wa 1875, chenye kichwa cha habari cha *Asili ya Hivi Karibuni ya Dunia*, anapambana na matatizo yaliyotokana na tarehe ya mwanzo ya ustaarabu wa Misri. Jambo muhimu la hoja yake ni kauli hii iliyotolewa na mwanasayansi mashuhuri wa Misri katika kipindi kabla ya uvumbuzi wa akiolojia kueleweka vyema kwamba 'Misri haina wazo la Enzi ya Mawe isiyo na adabu, Enzi ya Mawe ya aina nyingi, Enzi ya Shaba, Enzi ya Chuma, ya kudharau." Mbinu ya Bw. Southhall ilikuwa kwa kiasi kikubwa kama ile ya marehemu Bw. Gossa katika nasaba. Kama wasomaji wa kazi hii wanavyokumbuka, Bw. Gossa alihisi kulazimika, kwa nia inayodhaniwa ya Mwanzo, kuhimiza kwamba usalama wa roho za wanadamu upatikane kwa

kuamini kwamba miaka 6000 iliyopita Mwenyezi kwa kusudi lisiloeleweka, ghafla aliweka Niagara ikimimina karibu sana na mahali inapomimina sasa, akaweke na kuzika tabaka mbalimbali, akanyunyiza visukuku kupitia hivyo kama plamu kupitia pudding, akakwaruza ufagio wa barafu kwenye miamba, akafanya mambo mengi ya hila na ya ujanja, madogo na makubwa katika sehemu zote za dunia, yaliyohitajika kuwadanganya wanajiolojia wa nyakati za kisasa katika imani kwamba mambo haya yote yalikuwa matokeo ya mchakato thabiti kupitia hadithi ndefu.” Kwa maneno mengine, uumbaji wenye mwonekano wa uzee. Kulikuwa na suluhisho la kijiolojia kwa tatizo la kijiolojia. White anasema, “kwa mpango kama huo, Bw. Southhall alipendekeza mwanzoni kabisa mwa kitabu chake kama suluhisho la mwisho la tatizo hilo, kwamba tangazo la Misri lilikuwa katika ustaarabu wa hali ya juu, wakati wa Mena, pamoja na tabaka na taasisi zake za kibaguzi, mipangilio, lugha na makaburi, yote yakionyesha mageuko katika kipindi kirefu cha historia yalikuwa uumbaji wa ghafla, ambao ulitengenezwa kikamilifu kutoka kwa mkono wa Muumba kwa kutumia maneno yake mwenyewe, ‘Wamisri hawakuwa na enzi ya mawe walizaliwa wakiwa wastaarabu.’”

Kwa hivyo huo ni mfano mmoja tu wa jaribio la awali la kujaribu kuoanisha. Sidhani kama unashawishi sana. Msiba wa jambo hilo ni kwamba hulazimishwi kufanya hivyo. Huna haja ya kufanya jambo la aina hiyo kwa sababu linatokana na kutoelewa kusudi la kwa nini nyenzo hii katika Mwanzo 5 na Mwanzo 11, iliwekwa katika Maandiko. Nadhani Warfield na William Henry Green wakisema hili si suala la kitheolojia na kwamba Maandiko hayatuambii hili, wameondoa aina hizi zote za ujanja na si tu, kwa kadiri ninavyohusika, kuhusu suala la ustaarabu kuhusiana na wakati, lakini pia kuhusiana na tabaka la kijiolojia.

2. Meza ya Mataifa – Mwanzo 10 Hilo ni jambo moja la ziada la kuzingatia, na la pili ambalo linahusiana sana nalo. Katika Mwanzo 10, una meza ya mataifa,

ambayo hufuatilia mgawanyo wa kijiografia wa watu kutoka kwa wana watatu wa Nuhu: Shemu, Hamu na Yafethi. Sasa cha kushangaza, Mwanzo 10 imewekwa kati ya mwisho wa gharika na kabla ya mnara wa Babeli, ingawa kile kilichoelezwa katika Mwanzo 10 kina nyenzo zinazohusiana na hali zilizofuata mnara wa Babeli. Kwa maneno mengine, mataifa haya yote, lugha na lugha hazikuwepo kabla ya Babeli, lakini lengo la kuijumuisha kabla ya sura ya 11 ni kwamba mwishoni mwa sura ya 9, unarejelea Shemu, Hamu na Yafethi, wana watatu wa Nuhu na hapa itaonyesha matokeo ya wana watatu wa Nuhu na jinsi watu tofauti walivyokaa katika sehemu tofauti kama wazao wa Shemu, Hamu na Yafethi. Tazama, kwa mfano, katika Mwanzo 10:21 na inayofuata. “Shemu alizaa wana, ambaye kaka yake mkubwa alikuwa Yafethi, Shemu alikuwa babu wa wana wote wa Eberi. Wana wa Shemu: Elamu, Ashuru, Arfaksadi, Ludi, na Aramu. Wana wa Aramu walikuwa Usi , Huli, Getheri na Mesheki. Arfaksadi alikuwa baba wa Shela na Shela alikuwa baba wa Eberi.” Kwa mfano, kutoka kwa Shemu kuna watu kama Ashuru na Elamu, hao walikuwa makundi ya watu walioishi muda mrefu kabla ya wakati wa Ibrahimu. Walikuwa na lugha zao wenyewe, walikuzwa kama watu na mataifa yenye lugha tofauti.

Tena, ukichukua mpangilio huu usio na pengo wa Mwanzo 11, una miaka 292 tu kati ya mwisho wa gharika na kuzaliwa kwa Ibrahimu. Mataifa na watu hawa wote na lugha wangeweza kukua katika miaka 292 tu? Haifai hapo. Waelami walikuwa watu wenye nguvu muda mrefu kabla ya 2000 KK kama vile watu wa Ashuru walivyokuwa.

3. Biblia haijumuishi idadi ya miaka katika nasaba.

Jambo la tatu la kuzingatia: Biblia haijumuishi idadi ya miaka katika nasaba. Kwa maneno mengine, haijumuishi kutoka Shemu hadi Ibrahimu ikitoa miaka 292. Haifanyi hivyo. Haikupi jumla. Inaonekana kwangu kama kusudi lilikuwa mfuatano wa matukio ungepata jumla. Katika sensa, idadi ya nambari

nilizokwepa katika saa za mwisho za darasa unapata ni wanaume wangapi wana umri wa miaka 20 na zaidi katika kila kabila na mwisho unapata jumla.

Inawajumulisha. Lakini hapa huna hilo. Kwa hivyo nadhani hilo pia linaonyesha kwamba hiyo haikuwa nia.

4. Mathayo 1:2-17 Nasaba ya Kristo Kuna tatizo jingine katika Mathayo 1:2-17 Ninaamini unapata kichwa hicho kifupi cha asili, "Yesu Kristo, Mwana wa Daudi, Mwana wa Ibrahimu" kilipanuliwa katika viungo 42 vilivyogawanywa katika vitengo vitatu vya 14 kila kimoja. Kwa hivyo ni kimkakati. Kwa mfano, ukilinganisha mstari wa 8. "Asa alikuwa baba yake Yehoshafati, Yehoshafati alikuwa baba yake Yehoram, Yehoram alikuwa baba yake Uzia," ukilinganisha mstari wa 8 na Agano la Kale unaona kwamba wafalme watatu wamepitishwa na Yehoram anasemekana kuwa baba yake Uzia. Uzia kwa kweli alikuwa mjukuu mkuu wa Yehoram. Kwa hivyo tena matumizi ya neno "kuzaa" lazima yanamaanisha, "akawa baba wa." Lakini basi hilo linaongeza maana nyingine kwa sababu ukienda kwenye mstari wa 17, unasoma "Hivyo kulikuwa na vizazi 14 kwa ujumla kuanzia Ibrahimu hadi Daudi. Na 14 kuanzia Daudi hadi Uhamishoni Babeli na 14 kutoka uhamishoni hadi Kristo." "Yote" hapo, sidhani kama ilimaanisha kwamba hivi ni vizazi "vyote" vilivyoishi. Lazima inamaanisha wale wote walioorodheshwa na Mathayo katika mpangilio huu wa kimkakati. Sijui ni nini kingine unachoweza kufanya nacho, kwa sababu unaweza kulinganisha wazi mstari wa 8 na Agano la Kale katika 2 Wafalme 8:24. Hapo unakuta kwamba mwana wa Yehoram katika 2 Wafalme 8:24 hakuwa Uzia, bali alikuwa Ahazia, na Yoashi alikuwa mwana wa Ahazia na Amazia alikuwa mwana wa Yoashi na Uzia anakuja kama mwana wa Amazia.

III. Ulimwengu Kabla ya Ibrahimu Tunaendelea hadi nambari ya Kirumi III.
"Ulimwengu kabla ya Ibrahimu. Historia ya kale kuanzia Mwanzo 1 hadi sura ya

11." Maoni machache tu kwa ujumla kuhusu Mwanzo 1 hadi 11. Katika Mwanzo 1 hadi 11 tunahusika na matukio kabla ya historia iliyoandikwa vinginevyo. Unapofika Mwanzo 12, uko katika wakati wa Ibrahimu. Ibrahimu anaishi wakati ambapo historia ya kibiblia inaweza kuhusishwa na historia ya kidunia. Anaishi katika wakati ambapo tuna vyanzo vingine isipokuwa Biblia - vyanzo vya kihistoria. Lakini katika Mwanzo 1 hadi 11, tunashughulika na mambo yaliyotokea katika wakati kabla ya historia iliyoandikwa vinginevyo, nje ya Biblia. Wakati huo huo, walikuwa wakishughulika katika Mwanzo 1 hadi 11 na baadhi ya maswali ya msingi zaidi ya kuwepo kwa mwanadamu. Hasa katika sura ya 1 hadi ya 3, kuhusu uumbaji na anguko, na kisha pia katika sura ya 11 kuhusu maendeleo ya lugha tofauti, na usambazaji wa watu. Kwa hivyo nadhani tunaweza kusema hivyo hasa katika Mwanzo 1 hadi 3, lakini pia kwa ujumla katika Mwanzo 1 hadi 11 kwamba tuna baadhi ya sura muhimu zaidi katika Biblia nzima.

A. Uumbaji wa Ulimwengu katika Mwanzo 1:1-2:3

Kwa hivyo, hebu tuanze kuiangalia na tutaanza kushughulika hapa na maandishi ya kibiblia. A. ni "Uumbaji wa ulimwengu katika Mwanzo 1:1 hadi 2:3." Ili kutoa maoni tu kuhusu mgawanyiko huo maalum wa nyenzo 1:1 hadi 2:3 Sikufanya utengano mwishoni mwa sura ya 1. Niliupeleka hadi sura ya 2 hadi mstari wa tatu. Kama unavyojua nina uhakika, mgawanyiko wa sura na mistari si kitu cha asili cha maandishi, umeingizwa baadaye na katika visa vingi unaweza kupata sehemu bora za utengano kuliko zile ambazo zimefuatwa kijadi. Mahali pazuri pa utengano wa sehemu ya kwanza ya Mwanzo ni 2:3 sababu ya hilo ni kwamba mstari wa 4 wa Mwanzo unaanza na kifungu cha maneno ambacho kinakuwa kifungu cha maneno kinachounda sehemu iliyobaki ya kitabu. Kifungu hicho ni "hivi ni vizazi vya," katika Toleo la King James.

Toledoth Muundo wa mara 10 wa Mwanzo 2:4-Mwanzo 50 Katika NIV ambayo

ninaiangalia, inasema, "hii ndiyo akaunti ya mbingu na dunia." Unachokiona kuhusu muundo wa kitabu cha Mwanzo ni kwamba una uumbaji katika 1:1 hadi 2:3 na unaweza kusema hiyo ni sehemu ya kwanza ya kitabu. Sehemu ya pili ya kitabu itakuwa 2:4 hadi mwisho wa kitabu na ambayo imegawanywa katika sehemu 10. Kila moja inatangulizwa na msemu "hivi ni vizazi vya." Sehemu ya kwanza kati ya hizo inaanza hapo katika Mwanzo 2:4 "hivi ni vizazi vya mbingu na nchi." Sehemu ya pili inaanza saa 5:1 "hivi ni vizazi vya Adamu" na 6:9 ni ya tatu, "hivi ni vizazi vya Nuhu." Sasa NIV inasema, "hivi ni masimulizi ya Nuhu." Tutajadili msemu huo baadaye. Lakini hoja yangu hapa ni kusema kimuundo kitabu cha Mwanzo kinaangukia katika vipande hivyo vya nyenzo vinavyoletwa na msemu huo mara kwa mara kupitia kitabu. Kwa hivyo ni bora kufanya msemu huo kuwa sehemu ya kugawanya katika kila sehemu. Sio tu kwamba hiyo ni sehemu ya kugawanya ya sehemu hiyo, ni tofauti na sehemu nyingine ya kitabu kama sehemu ya utangulizi yenye umuhimu mkubwa, uumbaji. Kwa hivyo una uumbaji wa mbingu na dunia katika Mwanzo 1:1 hadi 2:3 na kisha una vizazi unavyoweza kusema vinavyofuata hadi 2:4 hadi mwisho wa kitabu katika sehemu 10 za vizazi.

1. Mafundisho ya Jumla kuhusu Mungu 1. chini ya A. ni "Mafundisho ya Jumla kuhusu Mungu" Unaona nitakachofanya hapa katika 1., 2., na 3. ni kukupa muhtasari wa "mafundisho ya jumla kuhusu Mungu," "Mafundisho ya jumla kuhusu ulimwengu," na kisha, "Mafundisho ya jumla kuhusu wanadamu" ambayo yanapatikana katika sura ya kwanza ya Mwanzo. Sitazungumzia hili kwa undani wowote mzuri lakini nitatoa tu kanuni za jumla katika maeneo haya kama tunavyoona katika Mwanzo 1. Ninaweza kusema kabla ya kufanya hivyo, Shule ya Wellhausen na uchambuzi wa JEDP wanaipa Mwanzo 1 hati ya P, ambayo ni nyenzo ya hivi karibuni kwa sababu ina dhana ya Mungu iliyo tata sana katika Mwanzo sura ya 1 ambayo isingeweza kuwa mapema lakini ilibidi ichelewe.

Nyenzo P imeandikwa katika Uhamisho au hata baada ya Uhamisho kulingana na shule muhimu. Mwanzo 2 imepewa J, ambayo itakuwa ya kwanza kabisa kwa hivyo unahama kutoka kwa kisasa hadi ya zamani zaidi ya nyenzo. Sababu nilisema hivyo ni kwamba nataka kujadili suala hilo tunapofika sura ya 2. Nimeitaja tu katika hatua hii.

a. Uwepo wa Mungu Unadhaniwa Sawa chini ya "Mafundisho ya jumla kuhusu Mungu." a. "Uwepo wa Mungu unadhaniwa." Hilo linavutia lenyewe, ukilinganisha nyenzo za kibiblia na hadithi za nje ya kibiblia, unachokipata katika hadithi za nje ya kibiblia ni hadithi zinazoelezea jinsi miungu ilivyotokea yenyewe. Hadithi ambayo mara nyingi hulinganishwa na Mwanzo ni Enuma Elish. Tutazungumzia zaidi kuhusu hilo baadaye, utasoma kuihusu katika Finegan. Enuma Elish ni hadithi ya uumbaji ya Kibabeli na ndani yake una kanuni mbili za vitu vilivyo hai, visivyoubwa, Tiamat na Epsu. Ni kutoka kwa Tiamat na Epsu ambao walikuwa mama na baba wa miungu yote kwamba Pantheon hii yote ya miungu ya Babeli huzaliwa na kisha unapata familia zote na kadhalika zinazotokana na hilo. Katika Mwanzo, kuwepo kwa Mungu kunadhaniwa na unalinganisha hilo na hadithi za nje ya Biblia na kuna tofauti kubwa kwa sababu unachosoma katika Mwanzo 1:1 ni kauli nzuri ya utukufu, "Hapo mwanzo Mungu aliumba mbingu na dunia." Unaona haikuambii chochote kuhusu jinsi Mungu alivyotokea. Uwepo wake unadhaniwa. "Hapo mwanzo, Mungu aliumba mbingu na dunia."

b. Imani ya Mungu Mmoja Imedhaniwa b. "Imani ya Mungu Mmoja imedhaniwa," na kwa maana hiyo inafundishwa. Nisingesema kuna aina yoyote ya kinadharia ya mafundisho kuhusu imani ya Mungu Mmoja katika Mwanzo 1 inadhaniwa hivyo kwa maana hiyo, inafundishwa. Tayari nimetaja hadithi za nje ya Biblia zinaelezea miungu mingi tofauti. Unajifunza kuhusu vita na fitina, vita,

miungu wakiuana, na mambo yote ya aina hiyo. Huna dokezo lolote la hilo katika Mwanzo 1, hakuna miungu mingine iliyotajwa na inaonekana kama hakuna uwezekano wa miungu mingine. “Hapo mwanzo Mungu aliumba mbingu na nchi.”

“Elohim” – umoja [Mungu] / wingi [miungu] – Mukdadha huamua maana Sasa jambo la kuvutia ni kwamba neno “Mungu” lenyewe kwa Kiebrania ni “Elohim.” Neno *Elohim* lina mwisho wa wingi. Ni umbo la nomino ya wingi inayomtaja Mungu. Kulingana na mukdadha ambapo neno hilo linaonekana linaweza kutafsiriwa ama umoja au wingi. Tazama neno lile lile *Elohim* linaweza kutumika katika mukdadha wa miungu ya Wakanaani. Kisha ungelitafsiri wingi kwa “g” ndogo. Lakini neno hilo linapotumiwa kwa mungu wa Israeli ingawa ni nomino ya wingi hutumika kwa kitenzi cha umoja na virekebishi vya umoja ambavyo vinapingana, unaweza kusema, muundo wa lugha. Ungechagua kitenzi cha umoja chenye kirekebishi cha umoja katika kauli hiyo ya kwanza. “Hapo mwanzo, Mungu aliumba” kitenzi kinatumika kama umoja si kitenzi cha wingi. Sio, “hapo mwanzo miungu waliumba,” ingawa nomino ni ya wingi. “Hapo mwanzo, Mungu aliumba.” Ni kitenzi cha umoja na wakati virekebishi vinapounganishwa na nomino. *Elohim* [Mungu] huchukua virekebishi vya umoja.

Sasa naona wakati wangu umekwisha. Acha nitoe kauli fupi na tutapuuza. Baadhi wanaelewa kwamba wingi unaashiria wingi ndani ya uungu lakini ni bora ichukuliwe kama wingi wa ukuu. Tutaendelea wakati ujao.

Imenukuliwa na Jennifer Egeberg
 Imehaririwa vibaya na Ted Hildebrandt
 Hariri ya mwisho na Rachel Ashley
 Imesimuliwa tena na Ted Hildebrandt